Uitgave van de vereniging
Molenvrienden Land van Cuijk

DE MOLENVRIEND

Nr. 54

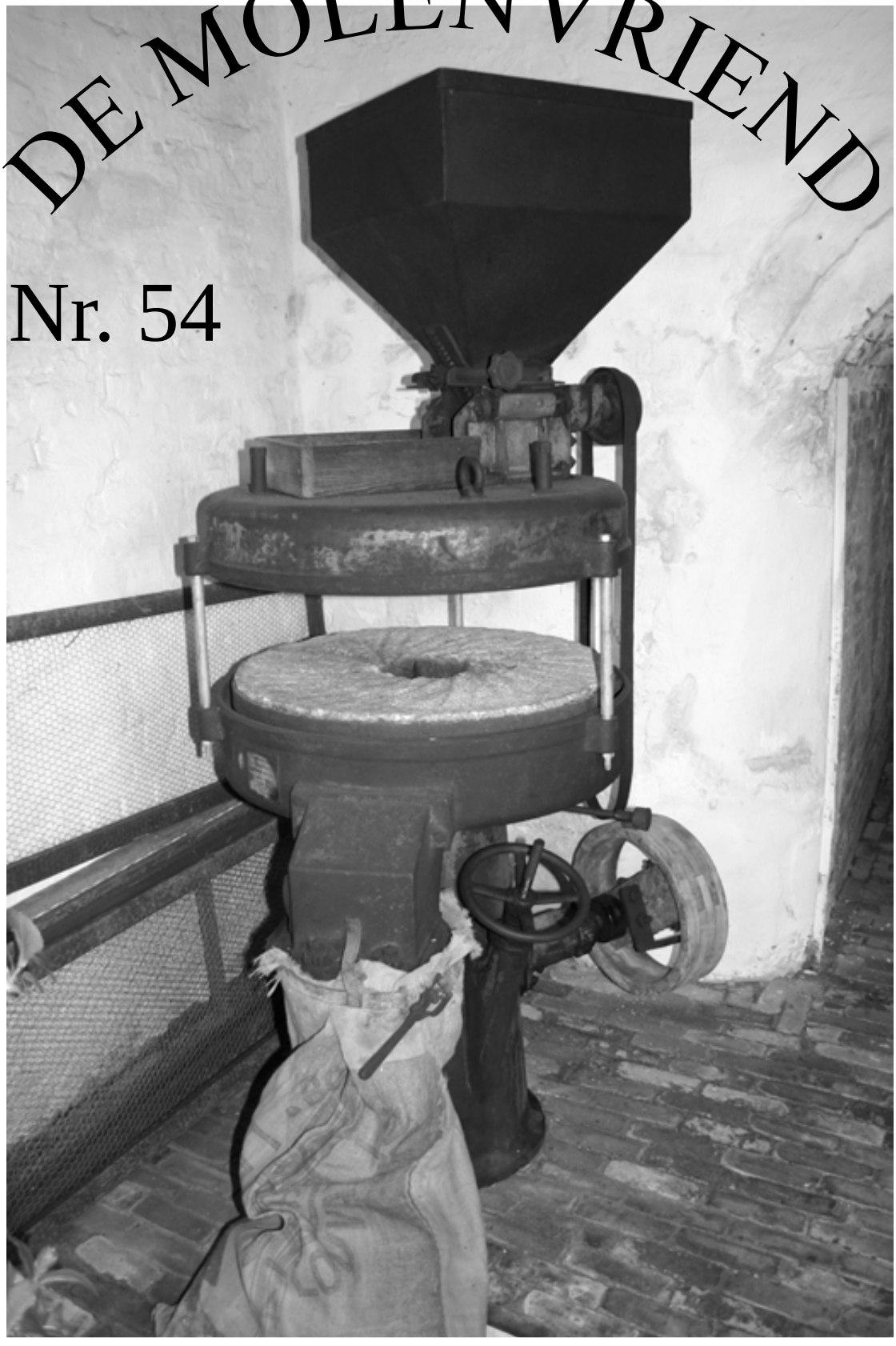

VERENIGING MOLENVRIENDEN LAND VAN CUIJK

Molenvereniging in het Land van Cuijk en Noord-Limburg
www.molens.net/landvancuijk

BESTUUR

VOORZITTER	Mari Goossens	D. Boutsstraat 25
	Tel. 0485-573815	5831 VN BOXMEER
SECRETARIS	Walter Cornelissen	Park 8
	Tel. 0485-478818	5446 PH WANROIJ
	Fax 0842-110623	E-mail: molenvrienden@home.nl
PENNINGMEESTER	Perry Hendriks	De Vang 20
	Tel. 0485-322872	5437 BP BEERS
BESTUURSLEDEN	Stefan Willems	Lupine 3
	Tel. 0485-318028	5432 BT CUIJK
	Twan Jacobs	Hoekseweg 1
	Tel. 0485-372212	6591 XN GENNEP

LEDENADMINISTRATIE	Tel. 0485-322460	Park 8
	Fax 0842-110623	5446 PH WANROIJ
	GIRONUMMER: 4008385 *onder vermelding adres penningmeester*	

MOLENARCHIEF LAND VAN CUIJK	Hans Heijs	Steenstraat 85A
	Tel. 0485-577330	5831 JC BOXMEER
	Eenieder kan na afspraak het archief raadplegen	

Colofon

Jaargang 21, nummer 2, juli 2005
Lijfblad van de vereniging Molenvrienden Land van Cuijk, opgericht in 1984.
De Molenvriend wordt gratis toegezonden aan de leden van de vereniging. De contributie hiervoor is • 10,--. Aanmelding kan geschieden door het bewuste bedrag te storten op de girorekening van de vereniging. De Molenvriend is een advertentiemedium. Prijs losse nummers • 1,50.
ISSN 1384 8526

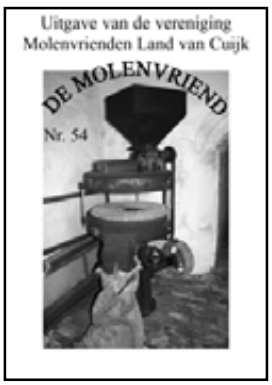

REDACTIE	*Harry Daverveld*	*Mari Goossens*
	Frits Harteman	*Peter Simons*
	Marko Sturm	
REDACTIEADRES	*D. Boutsstraat 25*	*5831 VN BOXMEER*
	e-mail: mari_goossens@wish.net	
	De Erica 2	*5831 RX BOXMEER*
	e-mail: j.m.sturm@utwente.nl	
VERDER WERKTE(N) MEE	*Hans Altemüller, Walter Cornelissen en Frank Heeren*	
ILLUSTRATIES	*Walter Cornelissen, Hans Heijs en Marko Sturm*	

VOORPAGINA *Molenstenen worden, behalve in wind- en watermolens, ook gebruikt in (modernere) maalstoelen, zoals goed te zien in dit exemplaar bij molen "De Reus" te Gennep.*
Meer over molenstenen verderop in dit nummer (foto Marko Sturm).

In dit nummer

pagina 2 **Colofon**
pagina 3 **In dit nummer**
Van de redactie
pagina 4 **Mededelingen van het bestuur**
pagina 5 **Jubileumweekend 16 en 17 april**
verslag van de viering van het 20-jarige jubileum van onze vereniging
door: Walter Cornelissen
pagina 7 **Jaarverslag 2004**
pagina 8 **Financieel jaarverslag 2004**
pagina 9 **De molensteenmakerij**
verslag naar aanleiding van ons leerzame bezoek bij molensteenmakerij Titulaer
door: Marko Sturm
pagina 11 **Das Wandern ist des Müllers Lust!**
Frank Heeren en Hans Altemüller doen verslag van hun opleiding en examen
door: Frank Heeren en Hans Altemüller
pagina 13 **Molenpoëzie**
pagina 14 **De molenbiotoop**
de actuele situatie van de biotoop van de Nooitgedacht te Afferden
door: Marko Sturm
pagina 16 **Molens in de regio**
de stand van zaken omtrent de molens in de regio
door: Mari Goossens en Marko Sturm

Van de redactie

Nu de zomer volop begonnen is, valt er weer het nodige nieuws uit de regionale molenwereld te melden. Alvorens hier op in te gaan, eerst een mededeling van huishoudelijke aard. Met ingang van volgend jaar verdwijnen er twee letters en een punt uit mijn e-mailadres, het nieuwe adres dat bij “Colofon” vermeld staat, is momenteel al bruikbaar.

In de afgelopen periode heeft onze vereniging haar twintigjarig jubileum gevierd, met een activiteit voor leden op zaterdag 16 april en een molenfietstocht voor alle belangstellenden op de daaropvolgende zondag. Beide activiteiten waren zeer geslaagd, mede door de grote belangstelling. Een en ander kunt U nalezen in een tweetal artikelen in dit nummer.
Van recentere datum is het nieuws over de examens die gehouden werden op de Beugense molen, waarover ook meer informatie verderop in dit nummer.

Verder treft U onze vaste rubrieken aan, waarbij het de oplettende lezers op zal vallen dat de rubriek “Aan de licht” ontbreekt. Molenaars die nog niet in deze rubriek aan bod zijn geweest, maar wel graag hieraan meewerken, kunnen hun bijdrage inleveren bij de redactie.

Rest ons nog om U veel leesplezier toe te wensen met dit nummer.

namens de redactie
Marko Sturm

Mededelingen van het bestuur

Voor informatie over de bestuurszaken van de vereniging Molenvrienden Land van Cuijk verwijzen wij naar het jaarverslag elders in dit nummer. In de afgelopen periode heeft het bestuur een succesvol jubileumweekend georganiseerd ter gelegenheid van het twintigjarig jubileum van de vereniging. Een verslag hiervan begint op de volgende pagina.

Bij overname van artikelen en/of foto's, auteur en eventuele bron(nen) vermelden. Tevens hiervan melding maken bij de uitgeefster of redactie van dit blad.

De redactie stelt zich niet aansprakelijk voor eventueel gemaakte fouten of anderszins ontstane ongemakken.

Jubileumweekend 16 en 17 april

Verslag van de excursie en molenfietstocht

Op zaterdag 16 april was het dan zover, het jubileumweekend ter gelegenheid van het 20-jarig bestaan van onze vereniging kon beginnen. De commissie bestaande uit de volgende personen: John Houben, Twan Jacobs, Jan Selten, Stefan Willems en Walter Cornelissen hadden voor de eerste dag een excursie georganiseerd. Dit alles vond deze keer plaats in Plasmolen in de uiterste punt van het werkgebied van onze vereniging. Om drie uur 's middags verzamelde zich een veertigtal leden met partners bij molensteenmakerij Hans Titulaer aan de rijksweg. Omdat velen elkaar lang niet meer gezien hadden en er hoognodig bijgepraat moest worden werd er eerst gestart met een kopje koffie (beschikbaar gesteld door Hans Titulaer) en een lekker stuk vlaai. Degenen die niet konden wachten op de start van de uitleg begonnen alvast in de werkplaats van Hans rond te neuzen en de fotoboeken te bekijken. Maar nadat iedereen aanwezig was en de koffie en vlaai naar binnen waren gewerkt, kon Hans beginnen met zijn uitleg. Het was zeer interessant hoe een molensteen wordt gemaakt en is opgebouwd, dit geldt dan vooral voor de kunststenen maar voor de Duitse Blauwe kan men er ook terecht. Er werden tijdens en na de uitleg tussen de mallen dan ook zeer vele vragen op Hans afgevuurd, men wilde ook het naadje van de kous weten maar Hans heeft natuurlijk ook zijn bedrijfsgeheimen. Nadat we Hans bedankt hadden voor zijn gastvrijheid vervolgden we onze excursie met een lekkere wandeling naar "De Bovenste Plasmolen" waar Karel Siebers en Peter Pouwels de watermolen in bedrijf hadden gesteld, het was weer de eerste keer van het seizoen dat de molen geopend was, helaas mag deze prachtige watermolen maar enkele keren per jaar geopend zijn. De heren hadden de vijver al enkele uren van te voren laten vollopen om de molen ook te kunnen laten werken, hierbij ontdekten zij dat de vijver die niet geheel waterdicht was toch niet goed gerepareerd was. De molen stond lekker te malen op waterkracht middels bovenslag. In de molen hing ook de geur van benzinedampen, want ook de stationair motor die in de kelder staat was in bedrijf en kon eventueel het maalproces overnemen. Nadat iedereen een praatje had gemaakt met de molenaars en machinist werd het de hoogste tijd om de

Verzameld rondom een mal voor het vervaardigen van kunststenen luisterden de deelnemers aan de excursie naar de uitleg van Hans Titulaer

Bij de molen van Oeffelt verzorgde het koor Viva Maria enkele optredens

inwendige mens te gaan versterken en vertrokken we naar eetcafé Le Chef voor de gezamenlijke maaltijd. De kok had een heerlijk buffet samengesteld dat iedereen zich goed liet smaken en onder het genot van een drankje werd er nog lekker nagepraat over vooral molens. Om tien uur ging dan ook iedereen voldaan huiswaarts om zich te gaan voorbereiden op de volgende dag.
Voor de zondag had de commissie een fietstocht georganiseerd die langs de molens voerde die aan de Maas liggen, namelijk Cuijk, Oeffelt, Beugen, Heijen, Ottersum en Plasmolen (die helaas niet geopend was). De deelnemende fietsers konden een routebeschrijving ophalen bij een van de geopende molens, daar kon men kiezen uit een noordelijke of zuidelijke route van 20 km of de grote route van 40 km. Bij de Jan van

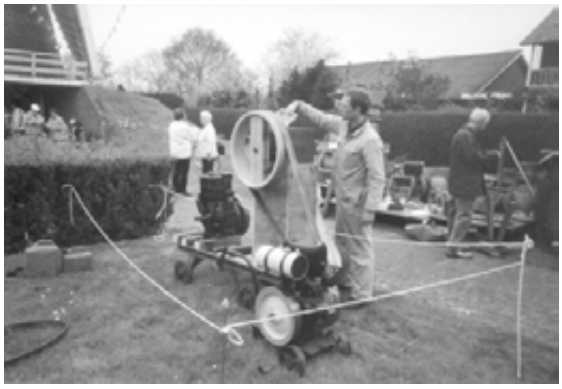

Bij de Martinus te Beugen maalde Robert Hoffman maïs met een kleine molen met benzinemotor, op de achtergrond de verzameling handmolens van Jan Selten

Cuijk kon men meel kopen en gebruik maken van het ingerichte terras, op de Vooruitgang was er elk uur een demonstratie in het omgaan met de molen (kruien, opzeilen, vangen, enz.) en tevens waren er na de middag enkele optredens van het koor Viva Maria uit Haps met liederen over de molen, bij de Martinus stonden enkele maalwerktuigen opgesteld van Jan Selten en Robert Hoffman, het molenteam daar had het zeer druk die dag met het zetten van koffie en men kon na

Molen Jan van Cuijk met het nieuw ingerichte molenerf

15 liter dan ook geen bakske meer zien, de Gerarda had moeite om het wiekenkruis in beweging te krijgen omdat de oostenwind niet sterk genoeg was, op de Reus was het een drukte van belang ook omdat deze aan een drukke weg ligt. Ook werden er hier demonstraties gegeven, het molenteam deelde hier ook meel uit om thuis lekker pannenkoeken te kunnen bakken. Het was overal een gezellige drukte en de schatting van het aantal deelnemende fietsers ligt op plusminus 600 waar wij zeer tevreden mee zijn. Het weer had iets beter gekund maar dat hebben we niet in de hand, met meer wind had er ook daadwerkelijk gemalen kunnen worden. De organisatie kan terugkijken op een gezellige en geslaagde dag die misschien een vervolg krijgt. Hierbij willen wij iedereen bedanken voor zijn inzet tijdens deze dag en of deze dag nog nieuwe molenaars zal opleveren weten we nog niet, dat zal de tijd leren. Ook willen wij onze sponsoren bedanken voor geldelijke steun of hun steun in natura.

Tekst: Walter Cornelissen
Foto's: Walter Cornelissen,
Hans Heijs en Marko Sturm

Jaarverslag 2004

Het bestuur

De bestuurssamenstelling was in 2004 als volgt: voorzitter was Mari Goossens, het secretariaat werd verzorgd door Walter Cornelissen, penningmeester was Perry Hendriks en met Stefan Willems en Twan Jacobs (de laatste vanaf 28 september) als bestuursleden kwam het bestuur op de volledige sterkte van vijf man. Don Werts trad af als secretaris, een functie die hij van 1990 tot 2004 vervuld heeft.
Gedurende dit verenigingsjaar vergaderde het bestuur vier maal, afwisselend bij de bestuursleden thuis. Verder was een vertegenwoordiging van de vereniging aanwezig bij de vergaderingen van de Molenstichting Noord-Brabant en bij de monumentencommissies van gemeenten Cuijk en Boxmeer.

In 2004 werden geen directe promotionele activiteiten ondernomen, maar wel werden voorbereidingen getroffen voor toekomstige activiteiten: namelijk:
- het vernieuwen van de website
- jubileumweekend 2005
- werving leerling-molenaars
- werving overige leden
- A3-plattegrond (geplastificeerd) voor op de molens

Verder werd er gediscussieerd over de ARBO richtlijnen met John Houben, ARBO-coördinator van het Gilde van Vrijwillige Molenaars.

De verenigingsorganen

Archiefcommissie
De commissie is gestart met het digitaliseren van de archiefstukken, er zijn plannen om dit deels beschikbaar te stellen via vernieuwde website

Kascommissie
De kascommisie was dit jaar samengesteld uit Hans Heijs en Frits Harteman. Op de jaarvergadering werd Don Werts benoemd als opvolger van Hans Heijs

Redactie "De Molenvriend"
Nummers 51 en 52 werden uitgebracht.
Frits Harteman is gestopt als hoofdredacteur.

Commissie 20 jaar molenvrienden (ad hoc)
Commissie werd opgericht tijdens molenaarsoverleg (28 september) om activiteit op te zetten ter gelegenheid van het 20-jarig bestaan van de vereniging in 2005.
Commissieleden waren John Houben, Jan Selten, Stefan Willems, Twan Jacobs en Walter Cornelissen.

De molenaars

De molenaars hielden elf molens in het Land van Cuijk draaiend. Met het gereedkomen van de restauratie van de Rust na Arbeid te Ven-Zelderheide kwam het aantal draaiende molens in Noord-Limburg op vijf. Het totaal aantal molenaars en molenaars-in-opleiding bedroeg ca. 32, de leerlingen uit Duitsland meegerekend.
Eénmaal werd een molenaarsvergadering gehouden en wel in Wanroij. De molenaars hebben enkele malen hun molens in de rouw gezet i.v.m. het overlijden van prinses Juliana, prins Bernard en Johan Vereiken.
In de rubriek "Molens in de regio" in dit blad werd verslag gedaan van de toestand van de molens.

Leden

Activiteiten
De jaarvergadering werd op 20 april gehouden te Wanroij, waarbij Don Werts een videoverslag over molens in Polen vertoonde
De gezamenlijke maaltijd werd gehouden in het restaurant onder de molen van Kalkar (D), voorafgegaan met een stadsrondleiding en bezoek aan de molen in Kalkar.

Ledenbestand
Bij aanvang van het jaar bedroeg het aantal leden 74, met aan- en afmeldingen daalde dit aantal gedurende het verenigingsjaar naar 69.

Walter Cornelissen, secretaris
bewerking redactie

Financieel jaarverslag 2004

Overzicht van inkomsten en uitgaven

Inkomsten		**Uitgaven**	
Contributie leden	• 600,00	Kosten Molenvriend	• 201,03
Contributie vooruit ontvangen	10,00	Vergaderkosten	93,56
Gift	146,58	Kantoorartikelen	132,80
Rente	35,50	Bestuursonkostenvergoeding	62,50
Maaltijd 2004 Kalkar	542,50	Porto	127,73
Verkoop overig	28,50	KvK	28,10
		Bankkosten	1,00
		Representatiekosten	72,48
		Maaltijd 2004 Kalkar	715,50
		PR	7,65
		Eenmalige uitgave	300,00
		Foutieve boeking	8,75
Totaal	**• 1363,08**	**Totaal**	**• 1751,10**

Saldo girorekeningen

	31-12-2003		**1-1-2005**
Giro	• 1024,17		• 600,65
Plus rekening giro	2889,88		2925,38
Totaal	**• 3914,05**		**• 3526,03**
		Saldo	**• -388,02**

De molensteenmakerij

Verslag van de excursie bij Molensteenmakerij Titulaer

Reeds eeuwenlang worden molenstenen gebruikt voor het vermalen van graan tot meel. In vrijwel alle soorten korenmolens, of dit nu hand-, ros-, water- of windmolens zijn, zijn de molenstenen het "hart" van de molen. Om met eigen ogen te kunnen zien hoe vandaag de dag nog molenstenen vervaardigd worden, organiseerde de vereniging Molenvrienden Land van Cuijk bij gelegenheid van haar twintigjarige jubileum een excursie naar Molensteenmakerij Titulaer te Plasmolen. In dit artikel is de aldaar verstrekte informatie weergegeven, zodat U het nog eens rustig door kunt lezen.

Molenstenen werden vroeger altijd gemaakt uit een massief stuk natuursteen of samengesteld uit grotere delen natuursteen. In onze streek trof men meestal de zogenaamde blauwe stenen aan, dit zijn massieve molenstenen van vulkanisch basaltgesteente uit de Duitse Eifel. In mindere mate kwamen in de zuidelijke delen van Nederland ook Franse molenstenen voor,

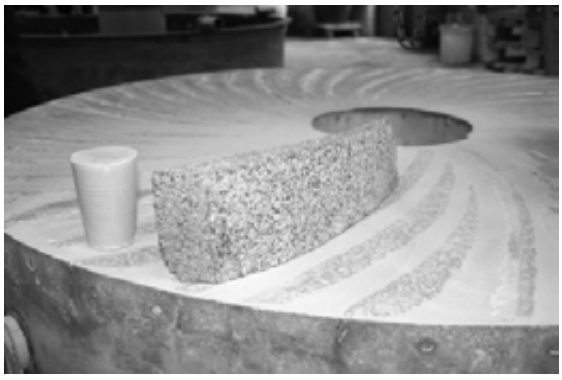

De nieuwe molensteen op deze foto is nog niet gescherpt, het bodemsel is daarom nog even hoog als de kerven. Op de steen staat een kerf die nog niet verwerkt is in een molensteen. Links een gietsel van een koffiebekertje uit magnesiumbindmiddel dat bij het maken van kunststenen gebruikt wordt. Aan dit bekertje is goed te zien hoe glad dit bindmiddel uithardt.

samengesteld uit stukken zoetwaterkwarts. Sinds zo'n honderd jaar maakt men meer en meer gebruik van kunststenen, vervaardigd uit brokjes steen die met een bindmiddel bij elkaar gehouden worden. Met kunststenen kan de steen beter aangepast worden aan het te malen product. Waar bij massieve stenen alleen het scherpsel aangepast kan worden, kan bij kunststenen ook het mengsel van verschillende steensoorten in de maallaag geoptimaliseerd worden voor meelproductie voor een bakker of juist voor veevoer.

Alhoewel het nog wel mogelijk is om nieuwe blauwe stenen aan te schaffen, worden kunststenen tegenwoordig het meest verkocht. Franse stenen zijn niet meer nieuw te leveren, daar de groeves waarin het zoetwaterkwarts gewonnen werd volledig uitgeput zijn.

Molensteenmaker Titulaer heeft het vak geleerd bij Van Hees, waarna hij dit bedrijf heeft overgenomen. Van Hees is de uitvinder van de stenen met zacht bodemsel, waarbij de kerven (de hoger liggende delen aan het maalvlak van de steen) uit hardere steensoort gemaakt worden dan het bodemsel (het lage gedeelte, ofwel de delen die bij het scherpen worden uitgehakt). Dit procédé wordt tot op de dag van vandaag gebruikt voor het vervaardigen van stenen. Het belangrijkste voordeel van de steen met zacht bodemsel is dat deze gemakkelijker te scherpen is.

De belangrijkste grondstof voor een kunststeen zijn kleine brokjes natuursteen; de meest gebruikte soorten zijn kwarts, amaril en de laatste jaren ook flint. Deze stukjes moeten bij elkaar gehouden worden met een zeer sterk bindmiddel, want er mogen geen stukjes steen loskomen bij het maalproces. Dit bindmiddel wordt gemaakt door magnesiumoxide en magnesiumchloride te mengen. Deze laatste stof is net als keukenzout een product dat in het noorden van ons land uit ondergrondse zoutlagen gewonnen wordt. Door deze stoffen te vermengen met water en het uit te laten harden, ontstaat een zeer hard en glad gietsel. In één van de foto's is dit te zien aan de hand van een afgietsel

van een plastic koffiebekertje, waarin alle ribbels precies terug te zien zijn.

Kerven voor stenen met zacht bodemsel worden gemaakt in speciale mallen

Voor de vervaardiging van stenen met zacht bodemsel worden eerst de kerven afzonderlijk gemaakt uit stukjes hard gesteente met bovengenoemd bindmiddel. Hiervoor worden speciale mallen gebruikt (zie foto). De kerven moeten twee dagen uitharden voor ze verwerkt kunnen worden in de steen. Vervolgens worden de kerven in de vorm voor het gieten van de steen gelegd, waarbij de precieze uitlijning met behulp van een passer gebeurt. Om de kerven wordt nu het zacht bodemsel gegoten, wat samengesteld is uit magnesiumoxide, magnesiumchloride en zand. Om de steen voldoende gewicht te geven, wordt tot slot de ballastlaag aangebracht, bestaande uit grind, magnesiumbindmiddel en afvalgesteente van het scherpen van molenstenen. Omdat het bindmiddel zeer snel uithardt (met name bij hogere temperaturen in de zomer), moet een molensteen altijd met twee mensen vervaardigd worden. Met stampers dienen zij het ballastmengsel goed aan te drukken. Tijdens het uitharden loopt de temperatuur in het binnenste van de steen op tot zo'n 36 °C.

Bij het aanbrengen van de ballast worden ook de kraangaten en de balanceerbussen (in de loper) aangebracht. In de ligger (de onderste, niet bewegende steen) komen twee kraangaten, om de steen gemakkelijk op zijn plaats te kunnen leggen bij plaatsing in de molen. In de loper (de draaiende bovenste steen) komen vier kraangaten: één paar in het midden van de steen en een ander paar iets boven het midden. Door het slijten van de steen komt het zwaartepunt immers steeds hoger te liggen, waardoor het op den duur moeilijk en ook gevaarlijk zou worden om de steen te draaien met de steenkraan in de onderste gaten. In de kraangaten wordt meestal een bevestigingspunt voor de aanjager of strijker gemaakt, maar het is ook mogelijk om deze op de metalen band om de steen te bevestigen. Uit oogpunt van hygiëne worden

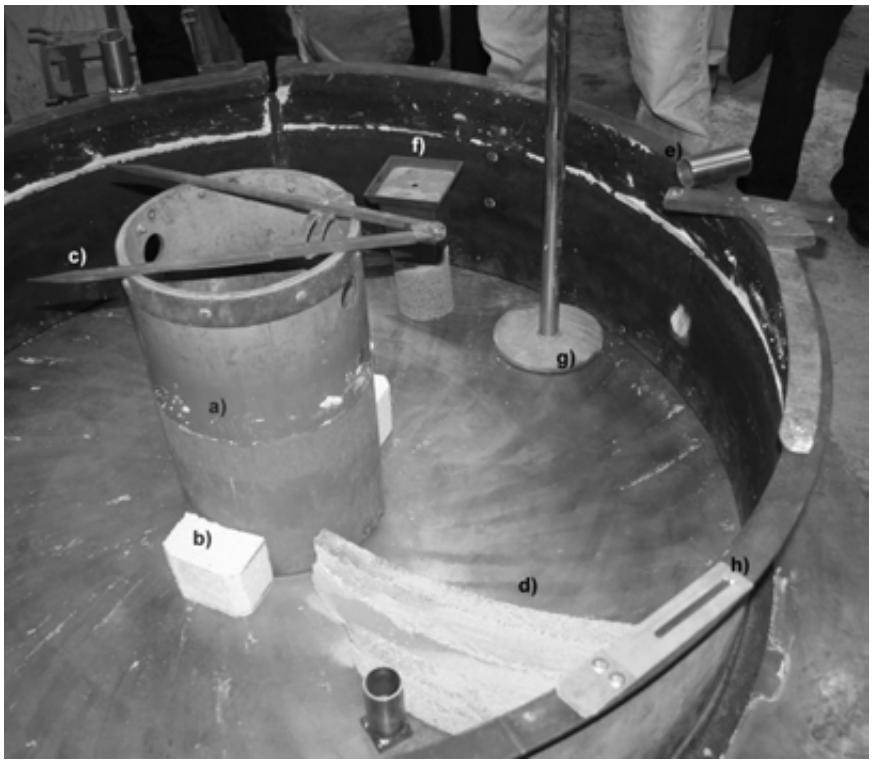

Overzicht van het gieten van een steen met zacht bodemsel:

a) Mal voor het kropgat
b) Piepschuim mallen voor uitsparingen voor de rijn of steenbus
c) Passer voor het uitlijnen van de kerven
d) Kerven geplaatst op de bodem van de mal
e) kraangat
f) balanceerbus
g) stamper voor aanstampen ballastlaag
h) aanjager of strijker

tegenwoordig alle metalen onderdelen van de molensteen uit roestvrij staal vervaardigd.
Na wederom twee dagen uitharden kan de steen gekeerd worden, zodat de maallaag aan de bovenzijde komt. Het bodemsel is nu nog op gelijke hoogte met de maalbalken, de steen moet dus nog gescherpt worden voor hij gebruikt kan worden. Dit scherpen gebeurt tegenwoordig machinaal, de bilhamer wordt bij steenmakerij Titulaer alleen nog maar voor demonstraties gebruikt.

Zoals eerder gezegd, wordt de steensoort en het scherpsel aangepast aan het te malen product en aan de omwentelingssnelheid van de steen. Dit laatste is met name van belang bij gebruik in motormaalderijen, omdat de steen hier vaak sneller draait dan gemiddeld in een wind- of watermolen het geval is.
Als de steen eenmaal in de molen is, kan hij – zeker voor de meeste vrijwilligers – een hele tijd mee. Het scherpsel van een kunststeen hoeft pas nadat hij zo'n 100 ton graan vermalen heeft een beetje bijgewerkt te worden. Pas na 400 ton moet de steen geheel gescherpt worden.

Het maken van molenstenen is een arbeidsintensief gebeuren. Een koppel grote molenstenen voor een wind- of watermolen is vanaf circa • 3000 leverbaar. Molensteenmakerij Titulaer produceert gemiddeld iedere week een grote steen (16'er of 17'er) en daarnaast nog vele kleine stenen voor motorgedreven maalderijen in bijvoorbeeld biologische winkels. Naast het vervaardigen van nieuwe stenen, worden ook oude stenen gerestaureerd. Dit gebeurt doorgaans in de werkplaats en niet in de molen, omdat het transport tegenwoordig eenvoudiger is dan het meenemen van alle benodigde grondstoffen en apparatuur naar de molen.

Tekst en foto's: Marko Sturm

Das Wandern ist des Müllers lust!

Van begin van de opleiding tot examen...

Van molen tot molen... het is bij Harry Kaak begonnen, naar aanleiding van Maasland radio met een interview met een molenaar, Harry dus, dat leek mij wel wat, een radar draait ook dus als ik met wachtgeld ga, heb ik een leuke hobby en je verliest zo niet je sociale contacten. Zo gezegd zo gedaan, aanmelden bij het gilde en dan denken eitje. Doen we even... daar heeft Harry mij wel van teruggebracht!
Harry heeft mij het molenaarsambacht bijgebracht, een harde maar fijne leerschool! Maar nooit het plezier erbij vergeten. Ik zal nooit het moment vergeten dat toen de molen eindelijk liep, even in het zonnetje zitten en je voelde zo de stress van je job van je afglijden.

En zodoende leer je ook nog andere mensen kennen zoals Hans Altemüller, ook leerling. Naar aanleiding van het jaarlijks evenement van de molenaars van het Land van Cuijk in Kalkar, kun je even iets vertalen? Zo werd Hans in goed Nederlands een "running mate" en zijn we samen met de opleiding doorgegaan.
Een leuke tijd, samen constant op pad om molens te bezoeken zoals de Bolwerkmolen te Deventer, een houtzaagmolen waar we de gehele dag mochten meewerken en we 's avonds kapot maar toch voldaan naar huis kwamen. Een hele dag op de Passiebloem in Zwolle waar we in de geheimen van het olieslaan ingewijd werden, een beetje kapot maar toch...

Zo bleven wij aan het "wandern" door het gehele land met al zijn verschillende molens, totdat wij naar de Oeffeltse leerschool "ontboden" werden met de vraag van Theo van Bergen en John Houben of we nu niet eens ernst (vaart) wilden maken met de opleiding en door wilden gaan met het tentamen?

Foto genomen op de examendag bij de Martinus te Beugen, v.l.n.r. Frank Heeren, Hans Heijs, Theo van Bergen, Frits Harteman, John Houben, Harry Kaak en Hans Altemüller

Dus wij iedere zaterdag morgen naar Oeffelt waar we steevast met de opmerking van Theo “wij moeten onze tijd goed gebruiken” begonnen, een erg leerzame tijd waar het accent in ons geval het meest op de theorie gericht was, maar toch genoeg ruimte was voor leuke dingen (en leerzaam) zoals naar het openluchtmuseum en een dag naar Haarlem en Alkmaar om eens een echte dikkop te kunnen aanschouwen.

Hoe dan ook, met het geduld van Theo en John brak de dag aan dat de molen voor het tentamen bekend werd, het was dus Ravenstein op 29 januari waar we door de goede begeleiding van John en Theo zonder kleerscheuren doorheen gekomen zijn!
Toen brak voor Hans en mij een nog drukkere tijd aan, zeker toen bekend werd dat het examen in Beugen op de Martinus zou plaatsvinden. Maar door de goede begeleiding van onder meer Frits Harteman (je kunt altijd terecht en probeer alles uit) wat voor ons een goede motivatie was, en nog een stukje “keuken-theorie” deze keer niet bij Theo maar bij John, brak de grote dag van het examen aan. Een prachtige dag waar ik zeker nog lang aan zal terugdenken, zeker door de ondersteuning van de talrijke molenaars die tijdens het examen aanwezig waren.

Rest mij (ons) nog alle (vrijwillige) molenaars in het hele land te bedanken voor de ondersteuning en de molenaars van het Land van Cuijk in het bijzonder voor hun inzet en de “grote oude mannen van het molenaarsvak” Theo en Frits bedankt!

Frank Heeren, voormalig Sergeant Majoor Klu. (Geleide Wapens)
nu vrijwillig molenaar in het Land van Cuijk
Hans Altemüller - molenaar te Kalkar

Molenpoëzie

Onderstaand gedicht is geschreven door Jan Prins, pseudoniem van Christiaan Lois Schepp (1876–1948) en is opgedragen aan de kunstschilder Floris Verster.

Het gaat hier vermoedelijk om een van de vijf niet meer bestaande molens tussen Den Hoorn en Oosterend op Texel.

Molen op Tessel

De grauwe reus, die gansch een bezig leven,
tot elke wind zijn hoogmoed heeft gewend,
staat, oogenschijnlijk nog bij kracht gebleven
en stevig, op zijn steenen fondament.

Maar 't oude lijf, verschrompeld onder de oude
beplanking, is verschrankt en uitgeteerd
en staat, ternauwernood bijeen gehouden,
nu in den wind, verwinterd en verweerd.

't Armzalig hout, bekleedt den holle romp,
waar lang 't gebrom verstomd is van de wielen.
Van boven steekt een vormlooze stomp,
de naaf uit, waar vier wieken aan ontvielen.
Van 't juk bleef nog 't hoog dwarshout ongebroken.

Zoo rijst de molen, 't wrak verband ontwricht,
zijn twee leege armen uitgestoken,
als een gekruisigde op in 't koude licht.

Uit: Jan Prins, "Tochten", Amsterdam 1911, blz. 67
(uit de verzameling van Piet Geenen, waarvoor onze dank)

De molenbiotoop

De Nooitgedacht te Afferden

Bij een prijs voor de slechtste molenbiotoop zou de molen van Afferden hoge ogen gooien. Het probleem is echter dat een moleneigenaar of molenaar bepaald niet op zo'n prijs zit te wachten... Met een slechte biotoop kan de molen immers minder frequent draaien en is de wind bovendien turbulenter, waardoor diverse onderdelen van de molen zwaarder belast worden. Voor de moleneigenaar brengt dit hogere kosten met zich mee. En voor de molenaar is het geen pretje om regelmatig met te weinig wind geconfronteerd te worden om de molen te laten draaien, laat staan malen.

Aangezien de weg vlak langs de molen "Nooitgedacht" loopt, is de molen vanaf de weg nog redelijk zichtbaar. Vanaf de molenberg valt echter niet te ontkennen dat de biotoop van deze molen dramatisch slecht is. Tussen het zuidoosten en westen staan op circa 20 meter afstand van de molen hoge bomen, die dus in de hoofdwindrichting een groot deel van de wind tegenhouden. Aan de straatzijde (tussen NO en NW) is de situatie weliswaar beter, maar ook hier is vrijwel direct aan de overzijde van de straat (nog binnen 100 meter van de molen) forse windbelemmering.

Eigenaar en molenmaker Harrie Beijk weet nog dat er vroeger volop ruimte voor de molen was, iets wat nu niet meer gezegd kan worden. Veel molenaars zullen uit ervaring weten dat het kappen van bomen voor een betere windvang erg gevoelig kan liggen en bij deze molen is dat niet anders. Als het echter ergens duidelijk is dat bomen ongunstig zijn voor de molen, dan is het hier wel.

Streefsituatie

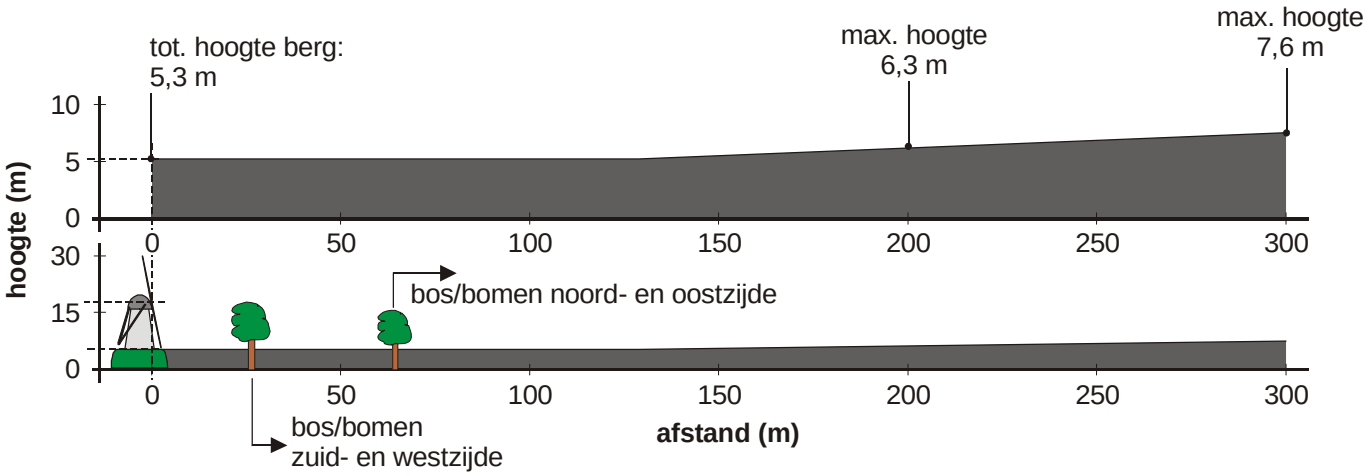

Berekening van de maximale objecthoogte: de molen is een bergmolen die (gezien vanaf de straat) op een verhoging in het landschap staat. De totale hoogte van de berg komt daarmee op 4,8 + 0,5 = 5,3 meter. De askophoogte komt voor deze molen op 17,9 meter. De berekening is gebaseerd op ruw terrein, het grijze gebied is toegestane objecthoogte.
Bij de onderste figuur zijn de hoogte- en afstandschaal gelijk en zijn ter illustratie de molen en de afstand van het bos aangegeven, bij de bovenste figuur is voor de duidelijkheid de hoogteschaal 3x uitvergroot.

Actuele situatie per windrichting

NW: tussen NW en NO is de situatie relatief het best, maar direct aan de overkant van de straat al veel windbelemmering door bos

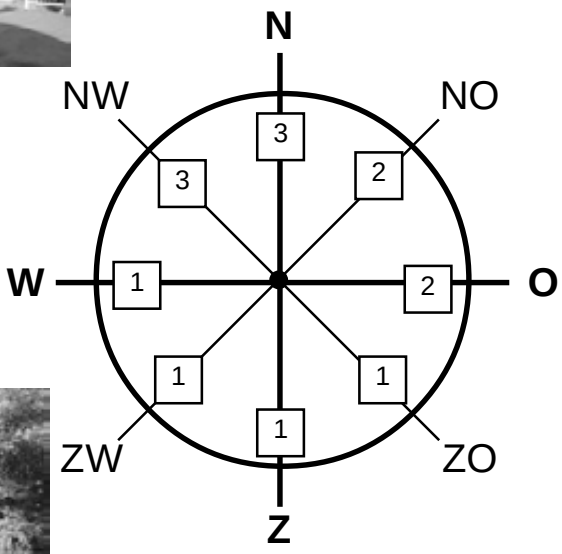

W: tussen ZO en W begint een hoog bos op circa 20 meter van de molen

O: het huis geeft duidelijk geen problemen, maar met de bomen is dat anders...

Beoordeling biotoop:	
1 slecht	4 aanvaardbaar
2 bedenkelijk	5 goed
3 matig	

Eindbeoordeling

Een vergelijking met de normen van vereniging De Hollandsche Molen leert dat de “ideale” molenbiotoop voor deze molen heel ver weg is. Bij alle windrichtingen is er windbelemmering binnen 100 meter van de molen, het gebied waar obstakels eigenlijk niet boven de molenberg uit mogen komen.
Geholpen door fokwieken kan de molen nog met enige regelmaat draaien, al zal het niet altijd meevallen om het gevlucht rond te krijgen.

In het Nederlandse Molenbestand van 1997 werd de biotoop beoordeeld met het matig (3). In de huidige situatie valt deze beoordeling mijns inziens niet meer te rechtvaardigen en is de kwalificatie slecht (1) beter op zijn plaats.

Tekst en foto’s: Marko Sturm

Molens in de regio

Bij een aantal molens hadden de molenaars of eigenaars geen nieuws te melden. Als gevolg hiervan ontbreken een aantal molens in dit overzicht.

De Nooitgedacht te Afferden

Harrie Beijk heeft de molen in de steigers gezet om het (witte) muurwerk in zijn geheel in te spuiten met een milieuvriendelijk algenbestrijdingsmiddel. Dat moet ruim een jaar bescherming tegen algengroei geven.
Als het experiment werkt heeft Harrie een middel om het aanzien van de molens langer mooi te houden.

Verder valt te vermelden dat onderhoudswerkzaamheden in de provincie Limburg op een laag pitje staan, omdat de provincie momenteel geen subsidie verstrekt in het kader van de nieuwe rijkssubsidieregeling die binnenkort ingevoerd wordt.

De Martinus te Beugen

De roeden zijn door de firma Beijk doorgehaald en ter plaatse van de askop ontroest en weer geschilderd. Vervolgens zijn de roeden weer vastgezet met nieuwe roedwiggen en ook de keerklossen zijn vervangen. De wiggen zijn gemaakt van (tropisch) billinga-hout, in de hoop dat dit langer mee zal gaan dan eiken en minder onderhevig zal zijn aan krimpen.

Op 11 mei jongstleden werden er op de molen door de examencommissie van de Hollandsche Molen examens voor vrijwillig molenaar afgenomen. Over dit examen staat een verslag elders in dit nummer.

Het in het vorige nummer van de Molenvriend genoemde Chalet heeft helaas geen bar gekregen maar wel een naam: “Rocinante”! Nu de buitentemperatuur flink gestegen is, doet het Chalet voornamelijk dienst als opslagruimte voor serviesgoed.

De Jan van Cuijk te Cuijk

Het erf rondom molen Jan van Cuijk heeft in de eerste maanden van het jaar een ware metamorfose ondergaan. De wijkraad Padbroek heeft bij de gemeente Cuijk, tevens eigenaar van de molen, voor elkaar gekregen om het molenerf om te toveren tot een ware blikvanger. Met groot materieel is door de firma Smits de wildgroei van bomen en verwilderde struiken rondom de molen verwijderd. De oude Fransen roede heeft een nieuwe plek gekregen aan het Moleneind en door de molenaars en de wijkraad zijn er afzettingen en meidoornhaagjes rondom de molen geplaatst. De kantstenen die gevonden waren tijdens graafwerkzaamheden in het centrum van Cuijk, zijn als een entree naar de molen ingegraven in het straatwerk. Binnenkort zal het terrein ingezaaid worden met graszaad en zullen er nog enkele bankjes geplaatst worden rondom de molen.

De molen is ondertussen voorzien van een geheel vernieuwd elektriciteitsnet. Op alle zolders zijn het leidingwerk en schakelmateriaal vervangen door nieuw.
De roedkettingen en de bezetketting zullen worden

De roeden van de “Martinus” worden doorgehaald

vervangen door nieuwe. Tijdens een inspectie van de Monumentenwacht begin dit jaar werd geconstateerd dat de kettingen niet meer zo best waren. De nieuwe ketting is inmiddels gekocht en zal spoedig de slechte kettingen vervangen. Tot slot kan gemeld worden dat er regelmatig overleg is met de eigenaar over het komende onderhoud en de Arbo-zaken.

De Gerarda te Heijen

Harry Kaak heeft onlangs vier oude zeilen van de molen van Oploo cadeau gekregen van Jan van Riet. Inmiddels zijn twee van deze zeilen gerepareerd, nu de andere twee nog. I.v.m. nationale molendag zijn toch alle vier de zeilen al opgehangen. Nu de Gerarda voorzien is van zeilen kan de molen veel vaker draaien.

Op 11 mei zijn de leerlingen Frank Heeren en Hans Altemüller beiden geslaagd voor het examen voor vrijwillig molenaar, zij deden examen op de Martinus in Beugen.

De Heimolen te Sint-Hubert

De beltdeuren zijn geschuurd en worden weer opnieuw geschilderd, de contouren van het schilderwerk zijn daarbij iets veranderd. Door de firma Zungo uit Uden zal het hout in de molen een dezer dagen worden behandeld tegen ongedierte. De gemeente is bezig met het aanvragen van subsidie voor het uitvoeren van het hoognodige onderhoud van De Heimolen.

De Lindense stellingmolen te Katwijk

Over de molen zelf zijn geen ontwikkelingen of gebeurtenissen te vermelden, maar wel een paar bijzaken.
De nationale molendag was zeer geslaagd. Er was veel belangstelling, ongeveer 40 mensen hebben de molen met een bezoek vereerd. Op deze dag was er veel wind zodat er met blote benen gedraaid kon worden.

Vijf jaar geleden is de molen aan een doodlopende straat komen te staan omdat een scheepvaartkanaal dwars door de straat was aangelegd. Dit in verband met het ontzanden en de aanleg van de Heeswijkse plas. Voor de molen verrezen zandbergen van zes meter hoog. Hierdoor werd de molen “de Katwijkse molen achter de duinen”. Dit alles is nu verleden tijd, het kanaal is gedempt, de straat hersteld en de duinen afgegraven. Nu staat de molen aan een recreatiestrand en een grote waterplas en de molen is nu geworden “de Katwijkse molen aan het strand”. In vijf jaar tijd kan er veel veranderen.

De Luctor et Emergo te Rijkevoort

In Rijkevoort zijn de balkkoppen van de steenzolder met kunsthars aangegoten, inmiddels was dit ook wel dringend nodig. Na het aangieten kon de molen nog enige tijd niet draaien in verband met het uitharden van de gebruikte epoxy. Deze tijd is gebruikt om het kleine wieltje van de kruibok te vervangen en de as iets te verplaatsen.
De levering van het wieltje duurde wat langer dan verwacht, maar voor de Nationale Molendag was alles in orde en kon de molen weer draaien.

De Vooruitgang te Oeffelt

Bij de molen is weer vandalisme gepleegd. De grote schijnwerper is voor de tweede keer vernield binnen enkele weken. De eerste sporen van graffiti zijn er. De molensteen, die rechtop stond in de invaart is omgeduwd en beschadigd. Als hij rechtop gezet wordt zal deze in stukken uit elkaar vallen. We hebben geen halve voet of andere lichaamsdelen onder de steen aangetroffen. Het had gekund.

Frank Heeren en Hans Altemüller zijn geslaagd voor het landelijk examen en hebben daarmee het getuigschrift van “De Hollandsche Molen” behaald. Proficiat.
Twee leerlingen zijn begonnen aan de laatste fase van de opleiding: Kees Logtens (Boekel) en Twan Jacobs (Gennep).

De Rust na Arbeid te Ven-Zelderheide

Door het werken van het hout in de kap was de uitlijning van penbalk, ijzerbalk en bovenwiel niet meer in orde. Dit is door de firma Beijk Molenbouw verholpen.
Verder zijn er plannen om het dak van de woning onder de molen op te knappen en goed beloopbaar te maken door middel van speciale tegels waar het regenwater onderdoor kan lopen. Dezelfde tegels zijn ook toegepast bij de Reus te Gennep. Mogelijk worden deze werkzaamheden nog dit jaar uitgevoerd.

Er zijn nieuwe ansichtkaarten te koop met de drie molens van de gemeente Gennep, in een winkel aan het Europaplein te Gennep.

Tekst: Mari Goossens en Marko Sturm
Foto: Marko Sturm

Molenbezoek in de regio

Ronde stenen bergmolen “Nooitgedacht” te Afferden
Openingstijden: geen vaste openingstijden
Eigenaar: Harrie Beijk
Telefoonnummer(s): 0485-531910

Ronde stenen bergmolen “Martinus” te Beugen
Openingstijden: zaterdagmiddag van 14:00 tot 17:00 uur
Molenaar(s): Frits Harteman; Hans Heijs en Marko Sturm
Telefoonnummer(s): resp. 0485-572271; 0485-577330 en 0485-573616

Ronde stenen bergmolen “Jan van Cuijk” te Cuijk
Openingstijden: zaterdag 9:30 tot 16:00 uur
Molenaar(s): Stefan Willems
Telefoonnummer(s): 0485-318028

Achtkante bergmolen “Bergzicht” te Gassel
Openingstijden: zaterdag van 10:00 tot 17:00 uur, diverse doordeweekse dagen
Molenaar(s): Jan van Haren en Mari Goossens
Telefoonnummer(s): resp. 0486-472419 en 0485-573815

Ronde stenen bergmolen “De Reus” te Gennep
Openingstijden: woensdagmiddag van 13:00 tot 16:00
Molenaar(s): Harry Kaak en Jan Coopmans
Telefoonnummer(s): resp. 0485-516619 en 0485-511760

Zeskante bergmolen “Mariamolen” te Haps
Openingstijden: zondagmiddag van 15:00 tot 18:00 uur
Molenaar(s): Don Werts
Telefoonnummer(s): 0485-322460

Achtkante bergmolen “Gerarda” te Heijen
Openingstijden: zaterdagmiddag van 13:00 tot 16:00 uur
Molenaar(s): Harry Kaak en Frank Heeren
Telefoonnummer(s): resp. 0485-516619 en +49 2821 895570

Achtkante stellingmolen te Linden / Katwijk
Openingstijden: zaterdagmorgen van 09:30 tot 12:30 uur
Molenaar(s): Peter Simons
Telefoonnummer(s): 0485-313673

Ronde stenen bergmolen “De Korenbloem” te Mill
Openingstijden: niet geopend voor bezoek (in restauratie)
Molenaar(s): geen

Ronde stenen bergmolen “De Vooruitgang” te Oeffelt
Openingstijden: zaterdagmorgen van 10:00 tot 13:00 uur (winter) of 9:00 tot 12:00 uur (zomer)
Molenaar(s): Theo van Bergen en John Houben
Telefoonnummer(s): resp. 0485-361718 en 0485-320994

Standerdmolen “De Korenbloem” te Oploo
Watermolen te Oploo
Openingstijden: zaterdagmorgen van 09:00 tot 12:00 uur
Molenaar(s): Jan van Riet; Piet Geenen en Jurgen van Stiphout
Telefoonnummer(s): resp. 0485-383551 en 0485-382891

“De Bovenste Plasmolen” te Plasmolen
Openingstijden: iedere tweede zaterdag van de maand van 11:00 tot 16:00 uur (van mei tot en met oktober)
Molenaar(s): Karel Siebers
Telefoonnummer(s): 024-6963357

Ronde stenen stellingmolen “Luctor et Emergo” te Rijkevoort
Openingstijden: zaterdagmiddag van 14:00 tot 17:30 uur
Molenaar(s): Robbert en Sytske Verkerk; Paul Verheijen
Telefoonnummer(s): 0485-313647

Ronde stenen bergmolen “De Heimolen” te Sint-Hubert
Openingstijden: zaterdagmiddag van 14:00 tot 17:00 uur
Molenaar(s): Harry Daverveld en Walter Cornelissen
Telefoonnummer(s): 0485-453353 en 0485-478818

Ronde stenen bergmolen “Rust na Arbeid” te Ven-Zelderheide
Openingstijden: zaterdagmiddag van 13:00 tot 17:00 uur
Molenaar(s): Ludger Pauls
Telefoonnummer(s): 0485-515789

Standerdmolen “De Hamse Molen” te Wanroij
Openingstijden: zaterdag van 10:00 tot 14:00 uur
Molenaar(s): Jan Selten en Jos Verberk
Telefoonnummer(s): resp. 0485-452587 en 0485-578243

N.B. De openingstijden zijn slechts een indicatie. In sommige gevallen is/zijn de molenaar(s) niet of op een ander tijdstip aanwezig. Wilt u zeker zijn van een bezoek aan de molen, dan adviseren wij u telefonisch contact op te nemen met de desbetreffende molenaar(s).

(advertentie)

van Eeten & Reijs Notarissen
Lid s.w.v. Land van Cuijk

Postadres: Postbus 11, 5450 AA MILL
Kantooradres: Oranjeboomstraat 3, MILL, Tel. 0485 - 451276 fax 454063

(advertentie)

BEIJK
molenmakers
houtrestaurateurs

Beijk Molenbouw BV
Rimpelt 15a
5851 EK AFFERDEN
tel. 0485-531910
fax 0485-532305

(advertentie)

Als je vooruit wilt in de veehouderij, kom dan eens met Hendrix praten.

Natuurlijk moet uw voerleverancier verstand hebben van voer. Maar hij moet ook met verstand van zaken kunnen meepraten over huisvesting, gezondheid, bedrijfsontwikkeling en milieu. Want uw bedrijfsresultaten hangen van veel meer af dan van voer alleen.
De Legpluimveegroep durft verder te kijken dan het voer dat zij leveren. Zij hebben een praktische kijk op hoe je een boerenbedrijf gezond kunt houden, nu én in de toekomst. Dat wordt des te belangrijker nu het er steeds meer om draait om de kosten te beheersen.

Hendrix

Legpluimveegroep
Hoofdstraat 4
6598 AD Heijen
telefoon 0485-490777

a nutreco company